

הכנסת העשרים מושב שלישי

פרוטוקול מס' 393
מישיבת ועדת החינוך, התרבות והספורט
יום רביעי, כ"ד באדר התשע"ז (22 במרץ 2017), שעה 9:30

סדר היום:

עדכון נוהלי הטיפול באובדנות בקרב תלמידי מערכת החינוך

נכחו:

חברי הוועדה:

מנואל טרכטנברג – מ"מ היו"ר
איציק שמולי

חברי הכנסת:

יעל גרמן
דב חנין
מאיר כהן
אברהם גוסה
עמיר פרץ
יפעת שאשא ביטון

מוזמנים:

–	ד"ר חוה פרידמן	מנהלת אגף פסיכולוגיה, שפ"י, משרד החינוך
–	סופי אורטשקנזי	הלשכה המשפטית, משרד החינוך
–	שושי הרץ	מנהלת היחידה למניעת אובדנות, משרד הבריאות
–	נעמי אבוטבול	מפקחת ארצית, השירות לילד ולנוער, משרד הרווחה והשירותים החברתיים
–	יהושע באואר	סגן ראש אגף חברה ומניעת פשיעה, המשרד לביטחון פנים
–	לירון אשל	המועצה לשלום הילד
–	רוני כהן	יו"ר הסתדרות הגמלאים
–	זאב גולדבלט	יו"ר פורום ועדי הורים יישוביים
–	טלי דאואן קטן	הועדה למניעת אובדנות בפורום ועדי הורים יישוביים
–	לילי הלפרין	יו"ר מרכז אמת לסובלנות
–	דאוד וותד	חשף את פרשת ההתעללות בבית אבות

מנהלת/ת הוועדה:

יהודית גידלי

רישום פרלמנטרי:

ר.ל., חבר תרגומים

עדכון נוהלי הטיפול באובדנות בקרב תלמידי מערכת החינוך

היו"ר מנואל טרכטנברג:

בוקר טוב לכולכם. אני שמח לפתוח את הישיבה של ועדת החינוך התרבות והספורט. היום ה-22 למרץ, כ"ד באדר, השעה תשע וחצי. הנושא של הדיון שזימנו הוא עדכון נוהלי הטיפול באובדנות בקרב תלמידי מערכת החינוך. אני רוצה ברשותכם לסקור בקצרה את מה שהביא אותנו לנקודה הזו. בינואר 2016, בעקבות התאבדותה של מ"א, תלמידה, בעקבות חרס, הוועדה כינסה דיון מהיר בנושא הזה ומה שהתברר אז הוא שלא היו נהלים ברורים, לפחות לא הוצגו כאן כאלה, על אף לטפל במקרה שכזה וגם לא הוצגה הכתובת הרלבנטית לנוער במצוקה, הרי יש את העניין של המניעה ויש את העניין של הטיפול בעקבות התאבדות חלילה. ב-6 ביוני 2016 התקיים דיון בוועדה לזכויות הילד בנושא הזה ובהמלצות שיצאו בעקבות הדיון, התבקש משרד החינוך להמשיך בהכשרות המקצועיות, לפעול גם בהכשרות מורים ולאמץ את תכנית YAM האירופית שהוצגה בוועדה. כמו כן נדרשו קופות החולים ליצור ערוצי תקשורת ביניהן, בין המוסדות האלה, כדי לאתר ולמנוע מקרי אובדנות. אני חוזר, יש את הנושא של המניעה, יש את הנושא של טיפול לאחר מעשה בפן המניעתי וגם את העניין של התקשורת בין משרד הבריאות משרד החינוך וקופות החולים, שהוא קריטי.

לצערנו הרב, אירעו שני מקרי התאבדות נוספים לאחר מכן, של מאיה אלמו ואריאל אבאוה. במקרה של אריאל לא נוצר קשר עם ההורים, לא הוקמה ועדת בדיקה כמתבקש, היו טענות ליחס מפלה כלפי יוצאי אתיופיה, ששיעור ההתאבדות שלהם גבוה יותר. המקרה הזה עורר הרבה הדים, אני רוצה להזכיר לכם, והיה דיון טעון כאן. אני נוכחתי בדיון ההוא, ואנחנו מדברים על סוף יולי 2016, מדברים על זמן רב שחלף מאז. בעקבות כך פנינו בשאלתה ישירה לשר החינוך בשאלה כיצד הוא מתכוון להפיק לקחים מן המקרים הכאובים כל כך, גם של מאיה אלמו ואריאל אבאוה. חלפו ארבעה חודשים וב-6 באוקטובר 2016 קיבלנו את תשובת השר לשאלתה. אני חייב לציין שגם אם מדובר על קיץ שהיה באמצע, העובדה שחלף זמן רב כזה לא מקובלת עלינו, אבל ניחא. בתשובה טען השר כי היו עיכובים בפעולת ועדת הבדיקה בשל רגישויות המקרה ולא בשל מוצא או שום דבר אחר. נטען כי דוח ועדת הבדיקה יימסר בקרוב להוריו של אריאל ז"ל. אנחנו לא קיבלנו עדכון אם זה קרה או לא, אני אשמח לשמוע, ומתי זה קרה. שוב פעם, אנחנו מדברים על מקרה שאירע ביולי בשנה שעברה. המשרד אמר כי הטייטה של חוזר מנכ"ל החדש נמצאת בשלבי עבודה אחרונים. זה היה באוקטובר בשנה שעברה וכי מוקמת ועדת מומחים פנימית וחיצונית למשרד, שמטרתה לבדוק מחדש את נהלי ועדות הבדיקה. זו התשובה של השר מה-6 לאוקטובר 2016.

אנחנו רוצים להבין איפה אנחנו נמצאים בכלל ההקשרים האלה, אבל אני רוצה קודם כל לשמוע לגבי התשובה של השר מאוקטובר 2016, האם הדברים שנאמרו כאן אכן קורים או לא קורים, האם יש חוזר מנכ"ל או אין חוזר מנכ"ל שמסדיר את העניין, באיזו צורה הוא מסדיר את העניין, מה ועדת מומחים פנימית וחיצונית למשרד שמטרתה לבדוק מחדש את נוהלי ועדת הבדיקה עשתה וכו'.

לפני שאני פותח את הדיון ונותן את רשות הדיבור אני רוצה לציין את הדבר הבא. בוועדה הזאת אנחנו דנים, מן הסתם, בשורה ארוכה של נושאים שנוגעים לחינוך, לתרבות, למשרדי ממשלה הנוגעים בדבר ובמשרד החינוך, אבל הנושא הזה הוא אחר, הוא נוגע לחיים או מוות. הוא נוגע במה שקורה לאחר מעשה, לאחר התאבדות חלילה של תלמיד, להורים, לסביבה, כאשר אין דבר כאוב מזה. לכן, האופי של הנושא הזה הוא שונה מדיון על עלות של צהרון, עם כל הכבוד, או על ספרי לימוד לילדים, זה אחר. אני מצפה לשמוע את התשובה. אני כבר אומר לכם שבהתאם לאופי של הנושא הכול כך כאוב נתייחס לתשובות שנקבל כאן. אני מבקש מחוה פרידמן, מנהלת אגף פסיכולוגיה במשרד החינוך, לפתוח עם התייחסות לנושא.

חוה פרידמן:

בוקר טוב. זה אכן נושא מאוד מאוד קשה, קשה מאוד במובן האנושי הכי הכי בסיסי והוא קשה מאוד למערכת חינוך כיוון שהיא מערכת חינוך ולא מערכת בריאות. בהקשר הזה החוויה של שמירת חיים והצלה של ילדים שנמצאים בסיכון התאבדות הופכת את זה להרבה יותר מורכב. אני כן רוצה להקדים ולהגיד - - -

היו"ר מנואל טרכטנברג:

נכנסה חברת הכנסת שאשא ביטון שהיא יושבת ראש הוועדה לזכויות הילד, שבמסגרתה התקיים דיון ביוני שנה שעברה ואנחנו כאן, בין היתר, בעקבות הדיון ההוא. כן.

חווה פרידמן:

אני תיכף אתייחס לעדכון בנוגע לחוזר המנכ"ל ולוועדה הציבורית שקשורה לוועדות הבדיקה. הא בהא תליא, הם תלויים אחד בשני, אבל יש סוגיה אחת שעלתה אחרי שקראתי גם את השאלתה, גם את התשובה וגם את המסמכים הקודמים, יש אבחנה אחת שמאוד חשוב לעשות כשמדובר במערכת חינוך והיא, מה בעצם נועדה לעשות ועדת בדיקה, מהי המהות שלה, משום שלא מדובר בחקירה. המילה חקירה חזרה כאן במסמכים רשמיים. אני רוצה לסייג את זה. לא מדובר בחקירה. לאנשי חינוך אין, לא סמכויות חקירה, לא יכולות חקירה, זה לא התפקיד שלהם והם לא מסוגלים לעשות את זה. זה דבר אחד שחשוב לדייק אותה במה שנוגע למילה הכתובה.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

אני לא השתמשתי במילה חקירה אלא בדיקה.

חווה פרידמן:

אני מתייחסת למסמכים שהובאו בפנינו. זה היבט אחד. היבט נוסף, אני רוצה לעשות הבחנה בין מה שמערכת חינוך עושה, שזה איתור של ילדים במצוקה נפשית, במצוקה נפשית לנוכח היותם קורבנות לאלימות, אלימות ברשת, הטרדות מיניות, מצוקה נפשית באשר היא, לבין הנושא של ניבוי. אחת הטעויות השכיחות היא קשירה שבין אירוע כמו בחיים חרם לבין התאבדות. צריך מאוד מאוד להיזהר כי אין שום הוכחת קשר ביניהם. אני אגיד את זה על דרך השלילה, על הדרך ההפוכה, רוב הילדים שעוברים שיימינג, וזו לצערנו הגדול תופעה שקיימת, לא מתאבדים. הסוגיה של איתור ילדים בסיכון - - -

יהודית גידלי:

אם כל הילדים שהיה להם שיימינג, אז חצי מהמערכת הייתה מתאבדת.

חווה פרידמן:

נכון, אז אני רוצה לנתק כדי שההסבר יהיה תואם את מה שאנחנו יודעים על מצוקה של ילדים ועל מצוקה של ילדים שמתאבדים. רוב הילדים שעוברים איזושהי מצוקה לא מתאבדים. ילדים שמתאבדים לא מתאבדים בגלל אירוע, הם מתאבדים בגלל אוסף של סיבות שהן מאוד מאוד מורכבות, שאירוע יכול להיות איזושהו טריגר להיבטים הנפשיים.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

מה שאת אומרת הוא שלא קל לאתר ילדים שחלילה מתאבדים, זה נכון.

חווה פרידמן:

אני אומרת גם את מה שאומר פרופ' גיל זלצמן, שעומד להיות ראש הוועדה, ועדת המומחים שהמשרד ממנה, אני אומרת את מה שאומר פרופ' גיל זלצמן, יו"ר המועצה הלאומית למניעת התאבדויות ומנהל בית החולים "גהה", היכולת לאתר את האחוז הבודד של הילדים - - -

היו"ר מנואל טרכטנברג:

אם היה קל לאתר את אלה שהולכים להתאבד אז היינו מאתרים אותם והם לא היו מתאבדים.

חווה פרידמן:

נכון.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

זה ברור לחלוטין, ההיגיון הפשוט אומר את זה, אבל בואו נתייחס לגופם של דברים.

חנה פרידמן:

לגופם של דברים, המשרד הגיש את רשימת החברים המומלצים לוועדה ציבורית. ההחלטה הייתה שזו לא תהיה ועדה פנימית אלא ועדה ציבורית חיצונית, שכוללת גם מומחים מבחוץ וגם גורמי פנים של המשרד, בעלי תפקידים בתוך המשרד עצמו. השלב שבו אנחנו נמצאים, בין החלפת מנכ"לים, זה השלב של הוצאת כתבי מינוי. אנחנו מחכים להוצאת כתבי המינוי והוועדה תצא לדרך.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

אני רוצה להבין, עם כל הכבוד, התשובה של השר ניתנה ב-6 לאוקטובר, אנחנו עכשיו ב-22 למרץ. עכשיו הולכים להתחלף מנכ"לים אבל מה קרה באוקטובר, נובמבר, דצמבר, ינואר ופברואר? למיטב ידיעתי המנכ"לית ישבה על כיסאה ולא היה מדובר בהחלפת מנכ"לים. למה חלפו שישה חודשים לאחר שהשר אומר שמקימים ועדה? מקימים, לא שבדקים את הקמת הוועדה. מה קרה?

חנה פרידמן:

מה שקרה הוא הרבה מאוד פעולות מניעה בתוך מערכת החינוך - - -

היו"ר מנואל טרכטנברג:

אבל השר התייחס, השר התייחס.

חנה פרידמן:

היא לא התקדמה, כן.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

השר התייחס לכך, הוא אמר פוזיטיבית שמוקמת ועדה. את זה הוא עונה ב-6 לאוקטובר לאחר שהפנייה הראשונה שלנו הייתה ביוני עם הדיון. כלומר, פערי הזמן אינם מתקבלים על הדעת לאור האופי של הנושא. אני חוזר על כך, מה אם חלילה קורה משהו מחר בבוקר? אנחנו נהיה באותה נקודה שהיינו בה לפני שנה ויותר.

חנה פרידמן:

לא, אנחנו לא נהיה באותה נקודה, אני רוצה שוב - - -

היו"ר מנואל טרכטנברג:

לגבי הוועדה.

חנה פרידמן:

לגבי הוועדה, הוועדה תצא ממש בקרוב לדרך. הייתה המלצה על הגורמים שהיה צריך לפנות אליהם חיצונית לקבל את הסכמתם, כולל ההסכמה של פרופ' גיל זלצמן לעמוד בראש הוועדה הזו וגורמים ציבוריים נוספים. זה מה שקרה, אני מבינה את הביקורת שאתה מעלה. אני רוצה בכל זאת ליצור הפרדה בין הפעולות שהמשרד עושה למניעת התאבדויות לבין זימון הוועדה. הוועדה עוסקת בזה. ועדת הבדיקה היא לא הוועדה שמונעת התאבדויות במערכת החינוך.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

אני מבין את זה. אני רוצה להבין את האמירה שלך לגבי הקמת הוועדה. ההרכב של הוועדה סוכם?

חנה פרידמן:

כן. יש רשימה וכתבי המינוי צריכים לצאת.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

מתי הם ייצאו?

חנה פרידמן:

נכנס מנכ"ל חדש, אני רוצה לקוות שבימים הקרובים.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

בימים הקרובים. כלומר, אם אנחנו נבקש ממשד החינוך אמירה לגבי הקמת הוועדה, אפילו לפני פסח, אנחנו נקבל תשובה שאכן הוועדה מונתה, למיטב ידיעתך.

חנה פרידמן:

שיוצאים כתבי מינוי.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

יוצאים כתבי מינוי, אוקיי, אנחנו כמובן נבדוק את זה, אני אגיד את זה בדברי הסיכום. רק לנקודה הזו, אני חוזר ואומר שאני שמח שהוועדה מוקמת, אבל לא מקובל על הוועדה הזאת, שחולף זמן רב כל כך מאז שהשר מתחייב באוקטובר בשנה שעברה שהוא מקים את הוועדה ורק עכשיו אולי ייצאו כתבי מינוי. לא מקובל עלינו הדבר הזה. אין שום צידוק לכך, הנושא הוא חשוב מאוד. הוא לא סבל דיחוי אז ולא סובל דיחוי היום. הצטרפה אלינו חברת הכנסת יעל גרמן ותודה. זה לגבי הוועדה. מה לגבי הנהלים שקיימים כיום, או יותר נכון, מהן הפעולות שנעשות, כדי למנוע? לגבי הפן המניעתי, מה נעשה כיום שלא נעשה לפני זה?

חנה פרידמן:

אני רוצה לקשור בין הנהלים לבין הוועדה משום שמה שמעכב את סיכום חוזר המנכ"ל, שהטיוטה שלו קיימת, כפי שדווח גם בתשובת השר לשאלתה, יש טיוטת חוזר מנכ"ל, אין טעם להוציא חוזר מנכ"ל שמחייב את מערכת החינוך בלי עדכון סוגית הועדות. לכן - - -

היו"ר מנואל טרכטנברג:

את אמרת - - -

יפעת שאשא ביטון (כולנו):

בקיצור, הכול ב-hold.

חנה פרידמן:

לא הכול ב-hold, הפעולות בשדה אינן ב-hold.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

אוקיי, אבל תראי מה שקרה כאן. את אמרת בעצמך שוועדת הבדיקה זה נושא אחד והפעולות המניעתיים זה נושא שני. חוזר המנכ"ל, למה נועד?

חנה פרידמן:

חוזר המנכ"ל הוא מאוד מקיף. הוא בעצם מגדיר לבית הספר מהן הפעולות שהוא צריך לעשות במקרים של ניסיונות התאבדות, במקרים של איומי התאבדות - - -

היו"ר מנואל טרכטנברג:

יפה מאוד. זה לא נוגע לוועדת בדיקה ולאחר מעשה - - -

חוה פרידמן:

אני אסביר. כבר היום, בחוזר המנכ"ל הקיים, הרי יש חוזר מנכ"ל קיים שמחייב את מערכת החינוך, אלא שמאז שהחוזר הזה פורסם, לפני למעלה מעשור, אנחנו בתוך תכנית לאומית למניעת התאבדויות שאחראי עליה משרד הבריאות. אנחנו שותפים מרכזיים בתכנית הזאת. נעשו הרבה מאוד פעולות של מניעה בתוך מערכת החינוך. מה שמוטל על בית ספר לעשות, כולל בסיטואציה של התאבדות תלמיד וועדת הבדיקה, כתוב בחוזר המנכ"ל הקודם. כל זמן שאין הנחיות חדשות שאותן אמורה להפיק הוועדה הציבורית החדשה, זו תהיה פעם ראשונה שתהיה ועדה ציבורית חיצונית, ההנחיות האלו צריכות להיכנס לחוזר. אי אפשר לפרסם את החוזר בחלקים. אי אפשר להגיד לבית ספר - - -

היו"ר מנואל טרכטנברג:

לטעמי כן, אבל בסדר, הבנתי את התשובה.

חוה פרידמן:

יש לו חוזר מחייב היום.

יפעת שאשא ביטון (כולנו):

אדוני היושב ראש, אפשר?

היו"ר מנואל טרכטנברג:

חברת הכנסת שאשא ביטון, בבקשה.

יפעת שאשא ביטון (כולנו):

תודה רבה, כבוד היושב ראש. ראשית, אני מברכת על הדיון, הנושא מאוד מאוד חשוב, אבל אני רוצה כמה נקודות שמאוד חשוב לי להדגיש. האחת, יש את התכנית הלאומית למניעת אובדנות, אנחנו עבדנו מאוד מאוד קשה כדי להמשיך אותה. אנחנו כולנו יודעים שהיא הייתה אמורה להסתיים ועם הרבה לחץ שהופעל על המשרד הצלחנו להאריך את התכנית ולא בכדי, כי יש לזה חשיבות מאוד מאוד גדולה. הסיפור של קשירה בין השיימינג, ואני לגמרי מסכימה עם מנהלת הוועדה, בין שיימינג לבין התאבדות, אסור לנו לעשות אותו, גם לא קשר בין פגיעה ברשתות לבין התאבדות, מהסיבה הפשוטה, אני לא רוצה שאף ילד שאולי רואה אותנו או שומע אותנו, יחשוב שזו אחת האופציות להתמודדות, לכן אסור לנו לקשור. מה גם שאנחנו יודעים שלא כל מי שעובר שיימינג מתאבד, יש לזה עוד תשתיות אחרות שעל בסיסן נבנה המהלך המאוד מאוד קשה הזה, שילד מחליט לקחת את החיים של עצמו וחשוב מאוד שאנחנו נתייחס אליהן.

לגבי הנושא של אובדנות בבתי הספר או מקרים של אובדנות, אני לא רוצה להגיע למקום של ועדת חקירה, אני רוצה להגיע למקום של המניעה. אנחנו דיברנו על זה רבות גם בוועדה. הרעיון הוא לראות איך אנחנו מכשירים יותר ויותר אנשי צוות. זה כבר לא רק יועצת בית הספר, אי אפשר לשים את כל הביצים בסל אחד שהוא יועצת בית הספר, זה כל איש חינוך שנמצא במערכת שידע לזהות ילדים שהם במצוקה, לא רק בגלל שיימינג אלא גם בגלל הרבה מאוד דברים אחרים. ילדים שאנחנו יכולים לזהות אצלם סימנים שאולי יעידו על כיוון אובדני או כל מצוקה אחרת, הרי הרבה פעמים הניסיונות שלהם להתאבד הם לא כי הם באמת רוצים למות, אלא שהם מנסים לאותת לנו שמהו רע קורה להם. הם זקוקים לנו, הם זקוקים לתמיכה ולעזרה שלנו וכן, מה לעשות, לפעמים גם מצליח להם והם גוזלים את החיים של עצמם. לכן אני אשמח מאוד אם הוועדה הזו, ולצד הירב אני בעשר צריכה לצאת לדיון, אבל אני מאוד אשמח אם הוועדה, מעבר להתמקדות בהיבט של החקירה, תנסה להבין איזו תכנית מקיפה נוספת יש כדי למנוע את המקרים שבהם ילדים מנסים להתאבד.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

תודה רבה. חברת הכנסת יעל גרמן.

יעל גרמן (יש עתיד):

קודם כל גם אני מברכת ומאוד שמחתי לראות שיש דיון על הנושא. אני מברכת גם אותך, חברת הכנסת יעל שאשא ביטון, שאת נמצאת בראש הוועדה לזכויות הילד, שהמשכת ודאגת לכך שהתקציב שאנחנו קיבלנו בשנת 2013 לשנים '16, '15, '14, תקציב של 52 מיליון – ימשיך. זה היה מאוד מאוד חשוב שהוא ימשיך כי אחרת הפעולה המבורכת הייתה נפסקת.

אני רוצה להעיר שתי הערות. קודם כל, אנחנו חייבים לחדש את השדולה למניעת אובדנות בכנסת. חברת הכנסת שולי מועלם לקחה על עצמה ואמרה שהיא מוכנה לקחת על עצמה להיות יושבת ראש השדולה ואני מקווה שבמהרה יהיה כינוס של השדולה. היה דבר נוסף שאנחנו עשינו כשכיהנתי במשרד הבריאות והוא שהקמנו פורום משותף. השרים שהיו בפורום הזה, שרת הבריאות, שר החינוך, השרה לקליטה ועלייה, השרה שנשארה, היה אז גם השר לאזרחים ותיקים, מפני שאנחנו יודעים שיש אחוז ניכר של אנשים ותיקים ויש אחוז ניכר, אגב, של עולים חדשים שמתאבדים. היינו יושבים אחת לחודשיים שלושה ורואים איך מתקדמים. אם אתה לוקח את זה על עצמך או כמובן, אם יושב הראש לוקח על עצמו את העבודה, זה מאוד מאוד חשוב לעקוב. אני אתן דוגמה כי לא צריך עכשיו להתחיל להמציא את הגלגל. המניעה היא הדבר העיקרי וצריך להכשיר את מה שאנחנו קוראים לו שומרי הסף או מאתרים ולהערכת עושים את זה גם במשרד החינוך וגם במשרד הרווחה.

אנחנו קראנו מחקרים רבים שמראים שבמדינות רבות ישנם שאלונים שמחלקים לבני הנוער והשאלונים האלה מאתרים מצוקות. הם לא דווקא מאתרים מצוקות של אובדנות, אבל בהחלט אפשר לאתר דרך השאלונים האלה מצוקה שעלולה להביא לאובדנות. אנחנו דיברנו על השאלונים האלה בשנת 2014 ולי הבטיחו אז, שבשנת 2015 יתחילו להפיץ את השאלונים בבתי הספר. אנחנו נמצאים בשנת 2017 והשאלונים האלה עדיין לא חולקו, כאשר שאלון הוא דבר כל כך פשוט שיכול להביא לאיתור המהיר והיעיל ביותר של ילדים ואז מיד אפשר לטפל בהם.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

ברור. תודה רבה לך, חברת הכנסת.

חנה פרידמן:

אני מבקשת להתייחס לזה.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

כן, בבקשה, בקצרה.

חנה פרידמן:

מאז 2014, אחד הדיווחים החשובים יותר שהביא פרופ' גיל זלצמן למועצה הלאומית למניעת התאבדויות היה מטה-אנליזה מאוד מקיפה שנעשתה על ידי קבוצת חוקרים בינלאומית, רובה אירופאית אבל לא כולה, ישראל הייתה חלק ממנה וגיל עצמו היה נציג של ישראל במחקר הזה. המחקר הזה ניסה לחדד מהם גורמי המניעה היותר משמעותיים. השאלונים יצאו ככלי איתור-ניטור שיכול להביא למניעת התאבדויות או ליכולת איתור שבעקבותיה תעשינה פעולות למניעת התאבדויות בתוך מערכת החינוך. יצא הכלי הזה ככלי מומלץ והדגש הונח על שני מרכיבים. האחד הוא שומרי סף - - -

יעל גרמן (יש עתיד):

כמה שומרי סף הכשרתם?

חנה פרידמן:

אני אסביר את זה. אני אסביר את סוגיית שומרי הסף. צריך לעשות הבחנה בין שומרי סף כמבוגרים או כלל הצוות הבית ספרי, כולל השומר בשער והמזכירה, שילדים מגיעים אליה לפעמים, לבין עבודה ישירה עם ילדים. עבודה ישירה עם ילדים אנחנו עושים, אני רק אחדד. הגשנו לפני שבועיים סטטוס על מערכת החינוך למועצה הלאומית למניעת אובדנות ואנחנו הנחינו ללכת לשני כיוונים. כיוון אחד הוא שומרי סף שכבר התחלנו לעשות, בדגש על ילדים. זאת אומרת, ילדים כשומרי סף - - -

יעל גרמן (יש עתיד):

אנא, אני מבקשת לקבל את התשובה. כמה שומרי סף הוכשרו מאז 2014 עד 2017 במערכת החינוך?

חנה פרידמן:

אנחנו עשינו פיילוט של 120 כיתות, אפשר לעשות את זה במכפלה של ממוצע 30, 120 כיתות של ילדים - - -

יעל גרמן (יש עתיד):

למה פיילוט?

חנה פרידמן:

משום שאנחנו מלווים את זה במחקר הערכה שבודק את העמדות של הילדים בנוגע לנושא.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

מתי מחקר ההערכה יניב פירות ונדע אם להרחיב את הפיילוט או לא?

יעל גרמן (יש עתיד):

למה פיילוט במקרה כזה?

היו"ר מנואל טרכטנברג:

בסדר, נניח, חברת הכנסת גרמן, נניח פיילוט אבל השאלה מתי הפיילוט יהפוך לתכנית לאומית?

חנה פרידמן:

מרכיב נוסף שבעצם נגעתם בו, הוא המרכיב שנקרא chain of care ויש את המרכיב של מניעת אמצעי התאבדות. אלה שלושה מרכיבים - -

יעל גרמן (יש עתיד):

מניעת אמצעי התאבדות זה לאו דווקא במשרד החינוך, זה לשים גדרות ומעקות - - -

חנה פרידמן:

לא רק. זה גם מספר כדורים בחפיסה, זה עוד היבטים שיש.

יעל גרמן (יש עתיד):

עזבי, זה לא בתחומך, זה יותר בתחום של משרד הבריאות. בתחום שלכם היו שני דברים, שומרי סף ושאלונים. אני עדיין לא מבינה למה גיל, אבל אני אתקשר אליו אישית, הוציא את ההמלצה על השאלונים. אני זוכרת שהייתה לזה הצלחה בינלאומית, אבל אני אשאל אותו - - -

חנה פרידמן:

קרה משהו מאז 2014. התהליך הזה הוא תהליך בינלאומי מאוד מאוד חשוב, שמכוון את המדיניות.

יעל גרמן (יש עתיד):

אבל שומרי סף, עשיתם ב-120, הכשרתם כך וכך, למה לא להרחיב את זה? למה לא לקבל החלטה שאנחנו מכשירים שומרי סף בכל בתי הספר במדינת ישראל?

חווה פרידמן:

מתכוונים להרחיב את זה. אני רוצה להסביר שלא נכנסים לכיתות בתוך מערכת חינוך. שוב, בשונה ממערכות בריאות, אתה נכנס לכיתה, אתה צריך לעשות שומרי סף, לעבוד עם חדרי מורים, לעבוד עם תלמידים ובצד זה יש את הסוגיה שהוזכרה כאן של ה-chain of care, הסוגיה של הרצף. אחד - - -

יעל גרמן (יש עתיד):

Chain of care זה דבר אלמנטרי, זה ברור.

חווה פרידמן:

אלמנטרי, אבל זה לא אומר שזה עובד. זה לא אומר שאם אנחנו מאתרים ילדים - - -

יעל גרמן (יש עתיד):

אם כל אחד יפיל את האחריות על האחר זה לא יקרה.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

כן.

יעל גרמן (יש עתיד):

למשרד החינוך יש את החלק שלו. Chain of care זה בעיקר - - -

היו"ר מנואל טרכטנברג:

תודה. אנחנו נחזור לנושא הזה מיד.

יעל גרמן (יש עתיד):

אני מאוד מעריכה, אבל התחושה שלי היא שיש כאן כשל. תשובות מתחמקות. לא נראה לי שבשלוש השנים שחלפו עשו עבודה רצינית אז אולי עכשיו שמישהו יבקר ויראה.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

אנו נתייחס מיד לנושא הזה.

יעל גרמן (יש עתיד):

למה פיילוט? הרי זה ברור שצריך להכשיר את שומרי הסף בכל בתי הספר, צריך תקציב וצריך לשאול איזה תקציב. צריך לדאוג לתקציב. הנה, עכשיו יש תקציב וחלק מהתקציב שניתן צריך ללכת להכשרת שומרי הסף. אני אישית לוקחת על עצמי לדבר עם גיל זלצמן ולהבין מדוע אותם שאלונים שאז ראיתי עליהם חוות דעת והצלחה מדהימה, מדוע השאלונים יצאו כהמלצה?

היו"ר מנואל טרכטנברג:

תודה רבה לך, חברת הכנסת גרמן. הצטרפו אלינו חבר הכנסת נגוסה, חבר הכנסת עמיר פרץ, חבר הכנסת איציק שמולי.

אנחנו נעשה אתנחתא קצרה מהנושא שאנחנו מטפלים בו, כדי להתייחס לנושא חשוב לא פחות, אולי יותר, וזה מה שאירע לפני זמן קצר בבית אבות, ההתעללות הנוראית והאכזרית בקשישים חסרי ישע. הנושא הזה הועלה על סדר היום הודות למעשה אמיץ וחסר תקדים, אני חושב, עם אומץ שעובד גילה, דאוד ותאד, והוא נמצא כאן איתנו. אני חושב שחשוב מאוד שהכנסת תתייחס לזה, תיתן את דעתה ואת הוקרתה לאנשים כמוהו, שבזכותם אולי נצליח לשפר את מה שקורה במוסדות שבהם מאשפזים ונמצאים חסרי ישע. חבר הכנסת איציק שמולי הוא הרי ידוע, בין היתר, בפועלו הרב בעניין של קשישים והוא נמצא

כאן איתנו ביחד עם חברי כנסת אחרים, כדי להביע את ההוקרה ולתת אות הוקרה לדאוד. בבקשה, חבר הכנסת איציק שמולי.

איציק שמולי (המחנה הציוני):

תודה רבה אדוני היושב ראש ותודה כמובן, גם להנהלת הוועדה, יהודית, על כך שאפשרת לנו להשתמש בבימת הכבוד הזו, כדי להוקיר את מי שהוא לא פחות ולא יותר בעיניי, גיבור ישראל. גיבור חברתי, שעשה מעשה אמיץ מאוד, אנושי מאוד וכאשר הוא נקלע לדילמה בין הפרנסה שלו לבין הצו המוסרי שמפעם בו, הוא הלך עד הסוף עם הצו המוסרי והיה מוכן לצאת ולומר בגלוי ובקול רם מה קורה מעבר להרי החושך, איך מתעללים בקשישים הסיעודיים. אני חושב, דאוד, שאתה עשית מעשה הרואי ולא הרבה יודעים, בגלל שאתה בן אדם צנוע ושקט, אבל במקום שהאדם היקר הזה יהפוך להיות גיבור ישראל וידליק משואה ביום העצמאות, הוא היום על תקן נחקר במשטרה, כי הוא העז לצלם. הוא חש מאוים, הוא ומשפחתו. נמצאת איתו כאן גם אשתו הנפלאה, שהיא עמוד התווך עבורו, ססיליה, אבל הבית שלו ומשפחתו מאוימים. הוא פוטר מן הסתם מעבודתו והוא נקלע לחובות כבדים מאוד. לי זה שבר את הלב לשמוע שאפילו יום הולדת, אני מצטער, אני לא יודע אם יש לי רשות לספר את זה, אבל אני חושב שזה חשוב, אפילו יום הולדת של הבן שלו, בגלל אותם חובות כלכליים, הוא לא הצליח לחגוג וזה מה ששבר את לבו.

אני חשבתי שזה נכון שכן שכן אדם מהסוג של דאוד וותד יוכר כגיבור ישראל, כגיבור חברתי ובמקום להיות מצורע, הוא יבוא לבימת הכבוד הגדולה ביותר שיש למדינה הזו להציע, לכנסת ישראל, וכאן אנחנו גם נוקיר ונכיר אותו וגם נקרא לאחרים לסייע לו במצבו. כמובן שאת כל העניין של החקירה והמשטרה אנחנו ננסה ללבן מול המשרד לבטחון פנים, אבל בכל מקרה, המצוקה היא מצוקה אמיתית, מצוקה של חוסר ביטחון אישי, מצוקה כלכלית קשה. ואני חושב שלא בשבילך, דאוד, אלא בעיקר בשבילנו, אנחנו צריכים לתקן את המצב, כדי שיהיו בעתיד עוד דאודים ועוד דאודים ועוד דאודים, שאם חס וחלילה דברים כאלה קורים אז הם כמובן יבואו וייצאו.

דבר אחרון, לפני שנכנסנו שאלתי את דאוד וותד מהו הפירוש של שם המשפחה שלו אז וותד בערבית, הוא סיפר לי, זה ברזל, עמיר, שאתה תוקע באדמה. וכמה זה סמלי - - -

קריאה:

יתד, יתד.

איציק שמולי (המחנה הציוני):

כמה זה סמלי שהאיש הזה, המוסריות שלו והאנושיות שלו, הן נטועות כל כך חזק באדמה ואני מתרגש ושמח שאתם כאן איתנו.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

תודה לך, חבר הכנסת. הצטרפו אלינו חבר הכנסת דב חנין וחבר הכנסת מאיר כהן. חבר הכנסת פרץ, אתה רוצה להתייחס?

עמיר פרץ (המחנה הציוני):

אין ספק שהאירוע שהיה באותו בית אבות, אותו מחסה לכאורה לקשישים, שהמחסה הפך בעצם איך לומר, הפך לאחד הסמלים של התמוטטות של האתוס האנושי, שהחברה הישראלית - - - ברור לחלוטין שזה קשור לתהליכים חברתיים מאוד לא פשוטים, לתהליכים כלכליים מאוד לא פשוטים, להפרטת המערכות, לצמצום התקנים בכל מקום ומקום, לצמצום התקציבים, כי אין ספק שכאשר יש ארבעה אחים במשמרת לילה זה פחות מלחץ מאשר כשיש שני אחים במשמרת לילה, זה יכול לגרום ללחץ ואחר כך גם להתפרצויות אלימות. כנ"ל בבתי חולים, ראינו מה קורה עם האחות, טובה, שנרצחה בגלל לחץ של חוסר תקציב, כי אם היה יותר תקציב והיה חדר קבלה ששם - - -

מאיר כהן (יש עתיד):

היא נרצחה בראש ובראשונה בגלל איש מטורף.

עמיר פרץ (המחנה הציוני):

זה ברור, זה ברור. השאלה היא תמיד, ותיכף אני אגיע לזה, ברור, מאיר, אין סלחנות בדברים האלה, ברור, הבעיה היא שהטירוף מתפרץ כשאתה יוצר את אותה חממה ואתה יוצר את אותם הנתונים שמביאים להתפרצויות של אותם אנשים, ואתה לא יוצר גם את בולמי הזעזועים. חדרי המתנה, חדרי בקרה, יותר טכנולוגיה, יותר מצלמות, יותר קשר עם גורם חיצוני שמפקח, כל זה היה יוצר סיכוי, אבל כאן מדובר במקרה שהוא אולי החשוב ביותר.

דאוד, אתה בעצם החזרת לי את התקווה שבסוף הרגש האנושי גובר על כל המצוקות ועל כל הטענות. יכול להיות שאתה במסגרת רואה שהחברים שלך שעובדים שם נמצאים בלחץ מאוד גדול, אבל במבחן הזה, בין העובדה שהלחץ הזה בא לידי ביטוי בזה שהיכו את הקשישים והתעללו בהם, לבין הצד האנושי, אתה החלטת שהצד המוסרי והצד האנושי הם הצדדים שיכריעו אצלך. לכן סיכנת את פרנסתך, סיכנת הרבה מאוד מהאינטרסים האישיים שלך, שמת אותם כקרובן למען הקשישים. החלטת שבמקום שהקשישים יהיו קרובן אתה לוקח על עצמך להיות הקרובן במקומם ולכן, בשבילנו, אתה באמת, כמו שהגדיר כאן חבר הכנסת שמולי, שהוא לוחם חברתי בפני עצמו, אתה ראוי היום להיות האיש שמקבל את האות הזו, של לוחם חברתי בישראל.

ואני אומר לך, אתה לא תישאר לבד, אנחנו לא נפקיר אותך. אנחנו נהיה לצדך מול המשטרה, מול הגורמים השונים, ואנחנו נהיה לצדך שלא תהפוך לסמל של מישהו שעשה מעשה מוסרי שהוא נכון, אבל שכל העובדים בארץ יביטו עליך ויגידו: תראו מה קרה לו, הוא נשאר בלי עבודה, נשאר בלי פרנסה. אנחנו לא נעשה זאת ולכן אנחנו רוצים שההגנה עליך תהפוך לעידוד לאותם עובדים במצב דומה, שכשהם יביטו עליך, הרי אם הם יראו שאתה שילמת מחירים כל כך כבדים אז הם לא יעזו, אבל אם הם יראו שיש אנשים כמו שמולי, שמגייס את כולנו להתייצב סביבך, לעטוף אותך ואת המשפחה שלך, אז הם יעזו גם כן ויחליטו שהצו המוסרי יותר חשוב מהסיכונים הכלכליים.

יישר כוח, כל הכבוד ואתה יודע מה? אתה גם מסר של דו קיום, זה חשוב. כולם יביטו בך ויראו כמה אנושיות יוצאת ממך. אני מודה לך ומצדיע לך.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

תודה רבה חבר הכנסת עמיר פרץ. בבקשה, איציק.

(הענקת אות למר דאוד וותד).

היו"ר מנואל טרכטנברג:

אתה רוצה להגיד כמה מלים, דאוד? בבקשה.

דאוד וותד:

אני רוצה לומר שחימתם לי את הלב וריגשתם אותי מאוד. אין לי מלים חוץ מלהגיד שאני אוהב אותו - - -

דב חנין (הרשימה המשותפת):

גם אנחנו, גם אנחנו.

דאוד וותד:

בגללו אני אוהב אתכם.

קריאה:

גם אנחנו.

דאוד וותד:

בזה האמנתי כל החיים, שאנחנו בני אדם, ולכן אני פעלתי, מתוך אמונה שאנחנו כולנו בני אדם וצריך לתת את האהבה ואת השלום לכולם.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

תודה, תודה רבה.

איציק שמולי (המחנה הציוני):

אני רוצה להודות לך, אדוני היושב ראש. אני רוצה להודות גם ליושב ראש הסתדרות הגמלאים במרחב ירושלים, רוני כהן, שעושה הרבה למען הגמלאים כדי שדברים כאלה לא יקרו יותר. גם לסטודנטים מהאוניברסיטה העברית, שהם וגם סטודנטים מבן גוריון, בשבועות האחרונים, התחילו להפעיל סיירות בתוך בתי האבות, כדי שמקרים כאלה לא יחזרו. אני כמובן מתנצל בפני נציגי הממשלה והמשתתפים שקטענו את הדיון.

עמיר פרץ (המחנה הציוני):

אולי מילה גם לך כמי - - -

דב חנין (הרשימה המשותפת):

רק שני משפטים. תודה לך ותודה לך, חברי איציק, על היוזמה החשובה הזו. אתה יודע, דאוד, במקורות שלנו, במקורות היהודיים, יש אמירה של הלל הזקן "במקום שאין אנשים השתדל להיות איש" ומה לעשות, אנחנו, בעולמם של הקשישים, נמצאים במציאות מאוד אפלה. אתה עשית מעשה מאוד חשוב לטובת כולנו, לטובת לא רק הקשישים שחשפת את מה שקורה איתם, אלא לטובת הרבה אנשים שעכשיו, בעזרתך, יודעים מה קורה שם. אז המון תודה והערכה.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

תודה, חבר הכנסת דב חנין. בבקשה, חבר הכנסת נגוסה.

אברהם נגוסה (הליכוד):

כן, מילה. אני גם מצטרף לברכות ויישר כוח על מה שעשית. אני חושב שמי שראה את התמונות, את הצילום, לא יכול לשבת אדיש. לא יכול לקרות במדינת ישראל שאנחנו אומרים שפה, מדינת ישראל היא מדינה דמוקרטית עם שוויון זכויות, לא יכול להיות שחשרי ישע מקבלים מכות בצורה כל כך אכזרית. את זה אתה הוצאת לאור, לכן אני גם מצטרף לברכות ותודה לך.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

תודה לך.

מאיר כהן (יש עתיד):

מילה.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

בבקשה, חבר הכנסת כהן.

מאיר כהן (יש עתיד):

אני מלא הערכה ויישר כוח, איציק, אבל הלוואי וטקסים כאלה לא יהיו חזיונות נפוצים. הלוואי שנדע לקחת אחריות ודברים כאלה לא יהיו. לצערי זה קורה כמעט בכל מקום ואני מכאן קורא לשני שרים מאוד מאוד חשובים, גם לשר הרווחה וגם לשר הבריאות, שכל אחד מהם עושה את עבודתו נאמנה, לעזוב הכול ולהיכנס לתוך המקומות האלה, לסייר כל יום וכל שעה, רק כך יהיה אפשר להדביר את זה.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

תודה רבה לך. כן, חברת הכנסת יעל גרמן, בקצרה.

יעל גרמן (יש עתיד):

מלוא הערכתי. כמו שאתם יודעים, יש לנו עכשיו הצעת חוק שבאה ומטילה אחריות על מנהלי בתי אבות. לא יכול להיות שימצאו את האשם בעובדים שסרחו. הם צריכים להיענש, בוודאי, אבל מי שצריך להיות אחראי עליהם הוא מנהל בית האבות. אני מקווה שזה יעבור ושנאנחנו נעשה מהפכה בנושא הזה. ישר כוח.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

תודה רבה לך. סליחה, חבר הכנסת פרץ.

עמיר פרץ (המחנה הציוני):

יש להזמין גם את רעייתו.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

מיד. אני רוצה לסגור את הפרק הזה בישיבה ואני רוצה להגיד לכם כך. זו זכות גדולה שאנחנו קיימנו את הכנס הזה בוועדת החינוך של הכנסת, כי המעשה שלך, דאוד, הוא מעשה חינוכי ממדרגה ראשונה. אני קורא לנציגי משרד החינוך לאמץ את דאוד כדוגמה ומופת וזה צריך להילמד בבתי הספר, כי שם זה מתחיל. והלוואי עלינו שהילדים שלנו יראו בך מודל חינוכי ממדרגה ראשונה.

הדבר השני, מה שקרה כאן קשור בדיוק לדיון שאנחנו מקיימים. למה? כי יש גם את האלמנט המניעתי, למנוע שיקרו דברים כאלה ואז, אם זה קורה, איך המערכת מתייחסת לאותו מקרה? המערכת השלטונית כשלה במקרה הזה כישלון חרוץ, כי במקום להוקיר אז חוקרים את האדם שעשה את המעשה הזה. בסוף, אלה אותם מוטיבים שחוזרים על עצמם בכל הקשר. תודה רבה לכם, תודה רבה, דאוד, מקרב לב, בשם כנסת ישראל. אני שמח שנפל בחלקי היום לעמוד פה בראש הוועדה ותודה לכם בשם כולנו.

איציק שמולי (המחנה הציוני):

מותר למחוא כפים, המנהלת?

היו"ר מנואל טרכטנברג:

מותר, מותר. אנחנו נמשיך בדיון ואני רוצה לבקש מפרופ' שושי הרץ, מנהלת היחידה למניעת אובדנות.

שושי הרץ:

קיבלתי שדרוג רציני, אני עורכת דין.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

זו טעות אצלנו. רבותיי, בואו, אנחנו רוצים להמשיך בדיון, ברשותכם. עורכת הדין שושי הרץ, מנהלת היחידה למניעת אובדנות במשרד הבריאות, בבקשה התייחסותך לדברים שנאמרו כאן.

שושי הרץ:

היות שהיינו בחלק מרגש של הוועדה אז אני פותחת בזה, כי אני גם חושבת כמו כבוד היושב ראש, שזו לא סתם פלטפורמה, ועדת החינוך. היות ויש לי רקע בחינוך אז אני רוצה להדגיש את זה. ועוד דבר בפתיחה, אנחנו נמצאים הרבה בוועדות הכנסת, אבל זו הזדמנות לומר תודה והערכה מאוד מאוד גדולה

לחברת הכנסת יעל גרמן, שבזכותה קיימת היחידה למניעת אובדנות במשרד הבריאות, כי אם היא לא הייתה מכניסה את זה אז אנחנו לא היינו מדברים על תכנית לאומית למניעת התאבדויות.

יעל גרמן (יש עתיד):

זה לא המקום.

שושי הרץ:

לא משנה, אבל זו הזדמנות, וסליחה, אבל הרגשתי צורך לומר את זה. בהתייחס למה שדובר כאן קודם ולמה שקשור אלינו ותלוי בנו, אני רוצה להדגיש, לא שצריך להדגיש את החומרה ואת הכאב ואת העוצמה אלא שאנחנו לאחרונה ראינו מחקר שכשיש התאבדות, בכל גיל אגב, הפגיעה במעגלים ראשונים היא לפחות ב-25 אנשים. אנחנו במצגות שלנו שמים שקף גדול "אר"ן – אירוע רב נפגעים". כך צריך להתייחס לזה בכל המערכת, בחומרה הראויה. אנחנו מבחינתנו עובדים עם משרד החינוך מהיום הראשון שהיחידה קמה בתהליך מתמשך ומתפתח - - -

מאיר כהן (יש עתיד):

בלי משרד הרווחה?

עו"ד שושי הרץ:

עם משרד הרווחה בנושא של הטיפול במשפחות. הקושי המאוד גדול בכלל בטיפול בנושא של אובדנות ומניעת אובדנות הוא החשש לגעת בזה. כולם חוששים לגעת בנושא של אובדנות כולל פסיכיאטרים. זה נושא קשה. אף אחד לא רוצה שיהיה אצלו מטופל בחדר, שהוא יוצא אחרי שהוא טיפל בו והוא יתאבד. כמו שאמרנו קודם, לא תמיד אפשר למנוע את זה, אבל אנחנו יודעים שאפשר וצריך למנוע את זה. לכן גם, היות וחבר הכנסת כהן הזכיר את משרד הרווחה, הרבה מהעבודה זה באמת להפחית חששות ושכל מערכת תעשה בבטחה את מה שהיא צריכה לעשות, כי גם למשרד הרווחה יש חלק מזה וזה לא פשוט לנו שם. אנחנו גם עם זה מתפתחים.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

אני רוצה לשאול אותך. הרי כבר בשנה שעברה דובר על כך שיהיו ערוצי תקשורת ושיתוף פעולה הדוק בין הגופים השונים, מה קרה עם זה?

שושי הרץ:

אז הנה, אני רוצה לספר מה קרה בינתיים. יש ועדות היגוי ברשויות ומתנהלים - - -

היו"ר מנואל טרכטנברג:

לא ברשויות. אני מתכוון למשרד החינוך, משרד הבריאות, הרווחה וקופות החולים, מה קורה עם זה?

שושי הרץ:

אנחנו עובדים דרך הרשויות המקומיות, נמצאים בתוך הרשויות המקומיות ואנחנו, כשאנחנו נכנסים לרשות, משרד החינוך הוא חלק ניכר מתוך המערך הזה שכולל כל הגופים שהוזכרו כאן, יושבים בוועדת היגוי משותפת ומנהלים רצפים טיפוליים. אנחנו מדברים כרגע על החינוך, אז יש רצפים טיפוליים בחינוך. בתוך הרשות נוצרו קשרים עם נציגי קופות החולים, כל קופת חולים העמידה איש קשר לנושא של בריאות הנפש ובעצם משכללים את המעבר בין המערכות, כשיש צורך.

לגבי העבודה עם משרד החינוך, למען האמת, חלק מהמטרה של המניעה זה דווקא לחסוך את ההפניות לבריאות הנפש, עד כמה שניתן, לא תמיד ניתן, לכן במשרד החינוך עוברים הכשרה. אנחנו עושים עכשיו חשיבה מחדשת בשאלה אם זו המניעה הנכונה אבל עד עכשיו עברו הכשרה יועצים, פסיכולוגים והם עושים הערכת סיכון בתוך המערכת - - -

היו"ר מנואל טרכטנברג:

האם אלה שומרי הסף שדובר עליהם קודם?

שושי הרץ:

אלה שומרי סף - - -

היו"ר מנואל טרכטנברג:

שמענו שזה פיילוט.

שושי הרץ:

אני לא חושבת שזה פיילוט. אני לא יודעת למה נאמר פה פיילוט, אם זה פיילוט אז אני רוצה לדעת עכשיו מה קורה עם משרד החינוך.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

תראי, עורכת הדין הרץ, אני שומע את הדברים, עושים עבודה, אבל מצד שני אני שומע בין השורות, שאין תיאום.

שושי הרץ:

לא.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

הרי בסופו של יום, דובר על פיילוט קודם, את לא יודעת על פיילוט, כן מוכשרים, לא מוכשרים, בואו, תנו לנו תמונה אמינה של מה שקורה או לא קורה. אני אשאל את זה בצורה מאוד פשוטה. שנייה, שנייה, לאט לאט. עוד פעם, ב-6 ביוני 2016 נדרשו ממשרד החינוך, הבריאות קופות החולים והרווחה, ערוצי תקשורת, כדי למנוע מקרי אובדנות. האם יש איזשהו פרום קבוע, שעוסק בנושא הזה בתיאום בין המשרדים?

שושי הרץ:

בוודאי. מנהלת היחידה למצבי לחץ וטראומה, ד"ר יוכי סימנטוב, איתה אני מדברת לפחות שלוש פעמים בשבוע - - -

היו"ר מנואל טרכטנברג:

לא, לא, יש הבדל בין לדבר שלוש פעמים בשבוע - - -

שושי הרץ:

יש ישיבות עבודה קבועות - - -

היו"ר מנואל טרכטנברג:

עם אילו גורמים?

שושי הרץ:

חינוך, אנחנו, הבריאות, כשצריך יושבים גם רווחה בישיבות שלנו. גם קליטה. קליטה, בריאות, חינוך ורווחה כשצריך.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

האם את חושבת שהתיאום הזה הוא מספיק? האם את חושבת שהפעולות שנעשות משיעור רצון מבחינת מה שצריך לעשות במערכת החינוך? הרי זה הקליינט הגדול, כי כל אחד מאיתנו עובר דרך מערכת החינוך. לכן, המניעה הכי אפקטיבית בסופו של יום מבחינת כיסוי של האוכלוסייה היא דרך מערכת החינוך, בשיתוף פעולה עם מערכת החינוך.

שושי הרץ:

אני מסכימה. אני באופן אישי, אף פעם לא מספיק לי שום דבר, תמיד אפשר לעשות יותר. מבחינת עשייה כזו שהיא מצילת חיים תמיד צריך לעשות יותר, אז אף פעם לא אגיד שזה מספיק - - -

היו"ר מנואל טרכטנברג:

מנקודת ראות של התפקיד שלך, האם את שבעת רצון משיתוף הפעולה בפעולות שנעשות עד כה? האם צריך יותר משאבים? הרי עוד פעם, תראו, הנושא הזה עולה לכותרות, לצערנו הרב, רק כשנכשלים. מניעה לא עושה כותרות ותמיד יש חוסר סימטריה, ואני ער לדברים האלה, אבל אנחנו לא רוצים חלילה לחכות לפעם הבאה שזה יעלה לכותרות. לכן אני שואל, האם מבחינתך, המשאבים שמושקעים הם סבירים? הם אף פעם לא מספיקים, אבל מה עוד צריך לעשות? בכל אופן, הרי זה התפקיד שלך.

יעל גרמן (יש עתיד):

אני רק רוצה להעיר הערה. יש תכנית מסודרת, לא צריך להמציא את הגלגל. מה שצריך לעשות הוא להציג את התכנית ולהראות את ההתקדמות על פי התכנית. התכנית קיימת.

שושי הרץ:

יש תכנית ואפשר להציג את ההתקדמות בכלל. אפשר לבקש את זה בפעם הבאה. לי יש את הפירוט של מה שעושים בינתיים וגם העבודה המשותפת, היא נעשית והיא מתפתחת כל הזמן. למשל בישיבה האחרונה במועצה הלאומית, זו המועצה המייעצת שלנו, נמצאים שם טובי אנשי המקצוע בעניין, דובר על לעשות חשיבה מחודשת עם משרד החינוך. אנחנו מתאמים עכשיו פגישה עם כל הגורמים, כי אנחנו חושבים שהגיע הזמן לדבר עם תלמידים. עד עכשיו דיברו עם יועצים, עם פסיכולוגים, עם מנהלים, אנחנו - - -

יעל גרמן (יש עתיד):

השאלונים שדיברנו עליהם ושכולם המליצו עליהם, מקובל עלייך שזה דבר שירד מהפרק?

שושי הרץ:

אני חייבת לומר שלא, אני לא ראיתי שזה ירד מהפרק לגמרי. יש בינינו איזשהם חילוקי דעות בעניין הזה, אבל אנחנו בבירור. הסוגיה הזו, אני לוקחת אותה לבירור. לי לא ברור לגמרי שזה ירד. אני יודעת שגם משרד החינוך בעצמו רצה - - -

יעל גרמן (יש עתיד):

הייתה תכנית מסודרת להכניס את השאלונים.

שושי הרץ:

זו גם אסטרטגיה טובה והיא גם זולה. היא מאוד פשוטה.

אברהם נגוסה (הליכוד):

למה היא לא מתקיימת?

שושי הרץ:

זה משרד החינוך.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

זו שאלה שהייתה צריכה להישאל באותו פורום.

שושי הרץ:

היא נשאלת, היא מדוברת.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

אנחנו נחזור לנושא הזה.

שושי הרץ:

אני חייבת לומר, אמנם אני יושבת במשרד הבריאות, אבל אני מכירה את מערכת החינוך. אני בעברי היותר רחוק הייתי מנהלת בית ספר. זו מערכת מורכבת, זה לא כל כך פשוט. מאוד קל לבוא מבחוץ ולהגיד את זה. יש הורים שיושבים על הראש, המערכת היא לא פשוטה. אני חייבת לומר לזכות מערכת החינוך, שבשנתיים וחצי האלו שאנחנו קיימים יש התפתחות אדירה. בהתחלה היה הרבה פחות דיבור, צריך לראות גם את זה, וכמו שאמר כבוד היושב ראש, לא רואים את המניעה. וטוב שכך, כי צריך לעשות יותר, אז טוב שיש ביקורת.

מעבר לזה, אנחנו מקימים, וזה משהו שמאוד יעזור למערכת, גם למערכת הזו, אנחנו יוצאים עכשיו עם מד"א נפשי, פתרון של מענה חירומי נפשי.

קריאה:

זה ער"ן.

עו"ד שושי הרץ:

זה עוד דבר, אבל יצאנו, יחד עם מגן דוד אדום, למתן מענה חירומי נפשי, אנחנו הולכים להכשיר פרמדיקים וחובשים למתן מענה חירומי. זאת אומרת אותם מתאמים, שבזמנו דיברו עליהם ולא ידענו בדיוק מה הם צריכים לעשות, אז עכשיו אנחנו נעשה את זה בצורה מסודרת. השירות החירומי הלאומי של מדינת ישראל ייתן גם מענה נפשי, יהיה בקשר עם הפסיכיאטריה המחוזית ועם כל הגורמים הנדרשים ושם ינהלו את הרצף. זה למקרי חירום. הדבר האחר הוא הנושא של הקווים החמים, שהם שלב אחד לפני השלב החירומי כשמדובר במד"א. העלינו את התקציב של הקווים החמים - - -

יעל גרמן (יש עתיד):

גם ער"ן וסה"ר?

עו"ד שושי הרץ:

ביניהם גם ער"ן וסה"ר, בעיקר ער"ן כי הוא הגוף הגדול, אבל זה תקציב תמיכות שמאוד גדל בשנה הזו, כך שבעצם הם הופכים להיות סוג של ספקים של הממשלה.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

מאה אחוז, אוקיי, תודה רבה לך. עורכת הדין לירון אשל.

לירון אשל:

קודם כל אנחנו מוקירים ומודים על קיומה של הישיבה בנושא החשוב הזה.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

רק לא אמרתי, המועצה לשלום הילד.

לירון אשל:

המועצה לשלום הילד. הנושא הוא חשוב ואנחנו מוקירים גם את העבודה של משרד החינוך ומשרד הבריאות. אני רק רוצה לשים איזשהו דגש. דובר פה על חשיבות של תכניות הסברה ומניעה, ואולי בהמשך לדברים של עורכת הדין שושי אני כן אגיד שאנחנו מזהים, וזו עוד נקודה שאולי לא התייחסו אליה, מגמה מאוד מאוד ברורה של ירידה בגיל הניסיונות של ילדים קטנים, ניסיונות התאבדות של ילדים קטנים - - -

היו"ר מנואל טרכטנברג:

באיזה גילאים?

לירון אשל:

אני אעלה פה את הנתונים. בישיבה הקודמת בוועדה לזכויות הילד ד"ר סימנטוב דיברה על גילאי תיכון כשהיא חשפה את הבעייתיות ודיברה על כיתה ז', אבל אנחנו מקבלים דיווחים מהשנה האחרונה על 32 ילדים שהם עד גיל תשע, כשאנחנו מדברים על גילאי יסודי, ופה אולי יש מקום להרים כפפה ולהרחיב את המסגרות - - -

יהודית גידלי:

32 ילדים באיזו תקופה? תוך כמה זמן?

לירון אשל:

בשנה האחרונה.

יעל גרמן (יש עתיד):

זה נתון מזעזע.

לירון אשל:

260 ילדים בגילאי 10-14 - - -

מאיר כהן (יש עתיד):

מהו מבחינתכם ניסיון התאבדות? האם אמירה משחקת תפקיד כאן? כלומר, אם ילד אמר לאמו, וזה דווח, "אני רוצה למות", האם זה גם כאן?

לירון אשל:

שאלה מצוינת, אדוני.

מאיר כהן (יש עתיד):

ניהלתי תיכון 20 שנה מחיי. מאוד חשוב כשנותנים נתונים להגיד מהי המשמעות. כשאת אומרת 32 ילדים מתחת לכיתה ז', אתם חייבים לבדוק. הנתון הזה חייב להיות במשרד החינוך, אלא אם כן הוא מתחת לגיל שלוש. הנתון הזה צריך להלום את משרד החינוך.

עו"ד לירון אשל:

את משרד הבריאות.

קריאה:

גם וגם.

מאיר כהן (יש עתיד):

מערכת החינוך היא המקום הטוב ביותר כי לשם הכול מתנקז. הרי ילד שניסה להתאבד, גם אם זה בביתו, איכשהו זה יגיע למורה ויגיע לבית הספר דרך ההורים שלו, בוודאי אם יש מנהלת או מנהל ערניים ויועצת בבית הספר. אני עוד פעם שואל, 32 זה נתון מדהים, זה נתון - - -

היו"ר מנואל טרכטנברג:

שהדעת לא סובלת.

מאיר כהן (יש עתיד):

יכול להיות שאת צודקת, לכן אני רוצה לשמוע, כשאומרים ניסיון התאבדות, – למה הכוונה?

היו"ר מנואל טרכטנברג:

תודה, מאיר. מהי הכוונה?

לירון אשל:

אני כן אומר שהדיווחים התקבלו בעיקר מחדרי מיון.

מאיר כהן (יש עתיד):

חשוב. מחדרי מיון זה חשוב.

לירון אשל:

ואני כן אומר שגם בהבנה שלי את המסגרות שמפעיל משרד החינוך, יש התייחסות גם לגילאי יסודי, אבל ברובן הן עוסקות יותר בגילאים שמכיתה ז'. פה אולי ישנה חשיבות להרחיב את התכניות ולשים דגש גם על המקומות האלה, גם מבחינת הכשרה של אנשי חינוך ביסודי וגם מול התלמידים עצמם, כמובן בצורה מותאמת ורגישה.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

תודה רבה. את רוצה להתייחס לנתון הזה? האם הנתון הזה ידוע לך?

חוה פרידמן:

אני אפריד בין התופעה לנתון. לגבי התופעה של ירידת גיל באיומים על התאבדויות אנחנו עושים הבחנה ברורה, כמו שעושה פרופ' יוסי הראל, שמייצג את ישראל במחקר הבינלאומי של ה-OECD, בין ניסיונות התאבדויות לבין איומי התאבדויות, לבין התאבדויות מוגמרות, מה שאנחנו קוראים להן. באיומים ובניסיונות אנחנו רואים ירידה בגיל. אני לא מכירה את הנתון הזה, הוא לא נתון שהובא לידיעתנו.

מה שלירון הצביעה עליו בנוגע לצורך בהכשרת שומרי סף ביסודי, אנחנו לגמרי חושבים שזה חלק בלתי נפרד מהדברים. אני כן אדייק את מה שנאמר קודם. פסיכולוגים ויועצים הוכשרו במאות, כשומרי סף, במאות. את ביקשת לא להתייחס לזה, את ביקשת להתייחס לתלמידים, אז אני התייחסתי לתלמידים.

יעל גרמן (יש עתיד):

לא, אני מדברת עכשיו על מערכת החינוך.

חנה פרידמן:

בשלוש השנים האחרונות הוכשרו מאות פסיכולוגים ויועצים, כולל - - -

יעל גרמן (יש עתיד):

כולל במערכת החינוך?

חנה פרידמן:

במערכת החינוך. כ-500 פסיכולוגים בהערכות סיכון וטיפול בהתאבדויות. אני חוזרת לעניין של השאלה במי מדובר בהקשר - - -

יעל גרמן (יש עתיד):

אבל הפסיכולוגים לא נמצאים בבתי הספר. השאלה היא כמה הוכשרו בתוך בתי הספר כשומרי סף?

חנה פרידמן:

יש שלושת אלפים פסיכולוגים ברשויות במערכת החינוך. הם נמצאים בתוך בתי הספר מטעם הרשות, כמו הרצליה - - -

יעל גרמן (יש עתיד):

נמצאים במגע ישיר עם התלמידים?

מאיר כהן (יש עתיד):

גבירתי, הם עובדים בחלקיות משרה.

חנה פרידמן:

מדברים על השרשרת. הם מכשירים מורים - - -

יעל גרמן (יש עתיד):

השאלה היא כמה מורים הוכשרו כשומרי סף. אני מוכרחה קצת להרחיב על הנושא. ודרך אגב, נכנסו לכאן תושבי הרצליה אז שלום.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

ברוכים הבאים לוועדת החינוך התרבות והספורט של הכנסת.

יעל גרמן (יש עתיד):

שומרי הסף הם אותם שומרים שנפגשים יום עם הילד ויכולים לראות שינוי בהתנהלות שלו.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

מדובר על מורים בעיקר.

יעל גרמן (יש עתיד):

בוודאי, מורים, מורים ומורים, זהו. הם יכולים לראות שהילד פתאום מנומנם, אין לו מצב רוח, הוא לא מגיע, אלה שומרי הסף.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

מבחינתך, בעצם, הפסיכולוגים אמורים להכשיר את שומרי הסף שהם המורים. השאלה היא כמה כאלה הוכשרו?

חנה פרידמן:

אם שואלים על מבוגרים, ב-50 רשויות, רשויות בגדלים שונים, הוכשרו מורים על ידי יועצים ופסיכולוגים.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

כמה, כמה הוכשרו?

יעל גרמן (יש עתיד):

אנא, השאלה הייתה כמה.

חנה פרידמן:

מדובר על אלפי מורים. אני לא יודעת להגיד - - -

עו"ד שושי הרץ:

3,000 בערך.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

בואו נדייק. מדברים לפעמים במעין נתונים ואני רוצה לדייק.

חנה פרידמן:

אלה נתונים שאנחנו יכולים לבדוק ולהעביר.

עו"ד שושי הרץ:

אני אגיד לך כמה, יש לי את הנתונים.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

אני רוצה לדייק. הוועדה תבקש בסיכום לקבל דיווח כדלקמן: אלי"ף, מספר הפסיכולוגים במערכת החינוך שהוכשרו לדבר הזה. שנית, כמה אותם פסיכולוגים, כמה שומרי סף בבתי הספר, הם הכשירו מצדם? צריך להבחין בין הכשרה לבין הסברה. הסברה היא חשובה והסברה יכולה להיות הרבה יותר רחבה, אבל בסופו של יום, מה שחברת הכנסת גרמן מדברת עליו, זה אלה שמקבלים מעבר להסברה ואז יכולים המורים אכן לשים עין על שינויי התנהגות וכו', שזה הרבה מעבר למודעות לנושא.

מאיר כהן (יש עתיד):

אני רוצה להגיד משהו ואני אומר את זה למשרד החינוך. כשאנחנו איתרנו, כשהתחילו לדבר על עוני, כשהתחילו להתפרסם הדוחות, אז אני כשר הרווחה כינסתי את כל מנהלי בתי הספר לעבודה סוציאלית וביקשתי מהם שבסילבוס של הכשרת עובד סוציאלי תהיה אוריינטציה לעוני ובכל הפקולטות היום זה חלק מהעניין, זה בתוך הסילבוס. יש פספוס גדול מאוד במערכת החינוך, שמכשירים מורה שהוא בעצם הכי זמין לילדים, הוא הסנסור הטוב ביותר, לפני הפסיכולוג ולפני היועץ, המורה שנמצא בשטח, אבל כשאתה עובר על תכניות הלימודים להכשרות של מורים בכל בתי הספר להוראה, לרבות האוניברסיטה, משרד החינוך או מחלקות החינוך, אז אתה רואה שלא מתעסקים בזה. הדבר הבסיסי הוא שמורה שנכנס לכיתה א', לצד היותו מורה לעברית, חשבון וכו', צריך להטמיע בו מיומנויות כדי לזהות את הדברים האלה. אני אומר את הדברים מתוך ניסיוני הרב במערכת החינוך. יש איזו נטייה גם בכנסת, אנחנו

גם קצת אשמים, לא להתערב בסילבוסים, לא לחוקק. אני חושב שאם המצב הוא כזה קריטי, לא תהיה ברירה אלא להתערב עם חוק.

קריאה:

נכון.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

אני רוצה בעקבות הדברים האלה מילה אחת. אני במקרה גם מכיר את הדברים מהצד של הסילבוסים וכו', רק מזווית אחרת, אז אני רוצה להגיד כך. אני לא חושב שהכנסת צריכה להתערב עם חקיקה, אבל כן לצאת עם דרישה מכס לפנות למל"ג בעניין הזה, מכיוון שמכללות ההוראה הן תחת המל"ג בפן האקדמי - - -

מאיר כהן (יש עתיד):

אם הכנסת מתערבת במקצועות - - - אז למה במקצוע כזה הכנסת לא צריכה להתערב?

היו"ר מנואל טרכטנברג:

אלה דיבורים אקדמאיים, בכל זאת. בואו נלך צעד צעד, לפנות למל"ג בבקשה להידרש להכללת הנושא הזה כחלק מהסילבוס שעל פיו מוכשרים ומוכשרות המורים והמורות. זו דרישה סבירה בהחלט והיא גם במסגרת החופש האקדמי, הרי זה צורך לאומי, אנחנו רגילים לכך שכשיש צורך לאומי אז יש פנייה כזו. אנחנו נעקוב אחרי הפנייה ואחרי התגובה של המל"ג לפנייה הזו.

עו"ד שושי הרץ:

אנחנו התחלנו בתהליך כזה. זה לא ייאמ, אבל פסיכולוגים שלומדים פסיכולוגיה, אין להם שום חלק של אובדנות. אנחנו מנסים עכשיו להיכנס לפקולטות לפסיכולוגיה - - -

יעל גרמן (יש עתיד):

גיל יכול בהחלט - - -

עו"ד שושי הרץ:

גם - - - הולך איתנו על המהלך הזה. חוה וגיל, כן. עוד דבר אחד, רק הערה אחת, כי גם אני הייתי מנהלת בית ספר. לדבר עם המורים זה באמת הכי חשוב, אני מסכימה לגמרי, אבל היה צריך לדבר קודם עם היועצים והפסיכולוגים וללמד אותם. אמנם מדברים איתם, אבל לא לדבר אלא ללמד אותם הכשרות עומק.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

מאה אחוז, על זה דיברנו, על הכשרת עומק למורים.

עו"ד שושי הרץ:

יש לנו נתונים יותר מדויקים על הכשרות עומק שנעשו לפסיכולוגים וליועצים, אולי חוה תציג אותם, הם רשומים לנו. אנחנו עובדים.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

ביקשתי לקבל דיווח בהמשך על הדברים האלה, תודה. כן, חוה, את רוצה להתייחס לדברים?

חוה פרידמן:

אני אגיד רגע את הנתונים ואני אגיד הסתייגות ממה שאמרת, ברשותך.

מאיר כהן (יש עתיד):

בבקשה, גבירתי.

חנה פרידמן:

1,300 יועצים ופסיכולוגים עברו את ההכשרה כשומרי סף, 330 פסיכולוגים עברו הכשרות עומק להערכות סיכון ולטיפול בילדים שמראים סיכון להתאבדויות, 600 מדריכי נוער. מעל 20 בתי ספר משתתפים בתכנית החוסן, שהיא תכנית מניעה של משרד החינוך. 120 מפקחים עברו הכשרה לגבי התפקיד שלהם ואלפי מורים, דרך אותם פסיכולוגים ויועצים.

אני רוצה להתייחס להכשרה. אחד הדברים שאנחנו צריכים לקחת בחשבון הוא הסוגיה של הבשלות של איש המקצוע לעסוק בתחום הסיכון להתאבדויות. אי אפשר להניח שסמינריסטית, סליחה על הביטוי - - -

יעל גרמן (יש עתיד):

אני מתנצלת, לא על זה - - -

מאיר כהן (יש עתיד):

יש לה סמינריסטית - - -

היו"ר מנואל טרכטנברג:

יעל, מאיר, בואו נשמע אחד את השני, בואו נשמע את הדברים ונגיב עליהם. קדימה, חנה, כן.

חנה פרידמן:

אני חוזרת ואומרת, הסוגיה של מהם סימני מצוקה של תלמידים מפורסמת בחוזר מנכ"ל של משרד החינוך. חוזר מנכ"ל "מניעת התאבדויות" של משרד החינוך משנת 2004 מפרסם את סימני - - -

היו"ר מנואל טרכטנברג:

אותו אנחנו מבקשים לעדכן.

חנה פרידמן:

בדיוק. שם מפורסמים סימני המצוקה של תלמידים, איך צריך לנהוג במידה שתלמיד מראה מצוקה. יש שם הנחיה ברורה שאומרת שלפחות פעם בשנה ולמעלה מעשר שנים אנחנו מנחים את זה, לפחות פעם בשנה צריך בית ספר לקיים אסיפת מורים, הוא צריך להיעזר ביועצת או בפסיכולוג הבית ספרי, הוא צריך לדבר על סימני המצוקה - - -

היו"ר מנואל טרכטנברג:

האם ידוע לכם אם האספות השנתיות האלו מתקיימות? האם יש דווח על כך?

חנה פרידמן:

אין מנגנון בקרה על - - -

היו"ר מנואל טרכטנברג:

אז אני מציע שתידרשו גם לנושא הזה, כי זה יפה מאוד שזה נמצא בחוזר מנכ"ל, אבל ייתכן שזה לא מתקיים.

מאיר כהן (יש עתיד):

גם ביקורי מורים שנמצאים בחוזר מנכ"ל הם חלק מהדברים הלא מפוקחים.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

לכן אני אומר, כן, קדימה.

חנה פרידמן:

זה אחד הדברים שצריך לטפח אותם ולעבוד עליהם לאורך זמן בתהליכים ארוכים כי מדובר פה בחיים או מוות. זה התהליך שבו מרגיש מורה, לא שיש לו איזו צ'ק ליסט של סימני מצוקה, שזה גם קיים, אלא שיש מעטפת בית ספרית - - -

מאיר כהן (יש עתיד):

מהרגע שהוא פוגש ילדים הוא צריך להיות עם ארגז הכלים הזה.

חנה פרידמן:

מסכימה איתך לחלוטין.

מאיר כהן (יש עתיד):

מהרגע הראשון, גבירתי, עם כל הכבוד שאני רוחש לך, מהרגע הראשון שנכנס מורה, אני כך קבעתי אצלי בבית הספר ולא שיתפתי את שפ"י ולעתים אפילו שפ"י אמרו לי, "מאיר, אתה מגזים", אבל לא נכנס מורה לבית ספרי אם הוא לא לקח חלק בפרויקט של שבוע שלם שבו דיברנו על הצ'ק ליסט, אבל לא כעל 1, 2, 3, 4 אלא ממש ישבנו ובנינו תכנית למידה עם הגברת מימי גילוף, שאני זוכר אותה לטוב, שעשתה יוצא מן הכלל, בניגוד למשרד החינוך.

חנה פרידמן:

היא מפקחת של משרד החינוך - - -

מאיר כהן (יש עתיד):

לא משנה, אבל אלה היו תוצרים מקומיים של רוח המפקד. היו מנהלים שעשו את זה ומנהלים שחשבו שלא צריך. אמר לי שר, אני חייב להגיד לך שפעם אמר לי שר, וזה מדהים, אדוני, "משרד החינוך מתעסק בטוב, אנחנו סרים מהרע" אמרתי לו, "אלוהים אדירים", זה נאמר בשיחה סביב השאלה למה משרד החינוך לא מטפל כראות בנערים שעוסקים בזנות, למה הם משאירים את זה למשרד הרווחה, ואגב משרד החינוך לא מתעסק עם נערים ונערות כאלה, הם דוחפים אותם הצידה. הוא אמר לי, "אני מתעסק בטוב".

היו"ר מנואל טרכטנברג:

אני רוצה להגיד מילה אחת מאוד חשובה בהקשר הזה. אני חושב שהעיסוק של מורים בפן המניעתי, שמביא אותם בעצם לשים לב יותר למה שקורה לתלמידים, זה לא משרת רק את העניין עצמו של מניעת התאבדות, אלא הרבה מעבר לזה, כי בעצם זה גורם לכך שהמורים יותר קשובים, יותר שמים לב לתלמיד, נקודה. לכן ההשפעה - - -

חנה פרידמן:

זו גם תפיסת המשרד, אני חייבת להגיד.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

מתוך שלא לשמה בא לשמה. אתה בעצם מרחיב את תשומת הלב של המורה שמתבקשת במגע עם התלמידים ואז אתה יודע, הוא יכול לגלות דברים אחרים, שלא נוגעים לנטייה או חוסר נטייה להתאבדות ולכן זה פן חינוכי-הוראתי ממדרגה ראשונה.

יעל גרמן (יש עתיד):

אני רוצה להעיר שתי הערות. ראשית, אני חייבת להעיר הערה טכנית, לשוב. חייבים לצרף את המועצה לשלום הילד, היא חייבת להיות, כי אם הנתונים שהיא מסרה לנו כאן, שבעיניי הם נתונים מזעזעים שחייבים לברר אותם, אם הם נכונים ומשרד החינוך לא יודע אותם, אז יש פה פער מידע מאוד מאוד חמור.

רציתי לספר שאחת הפניות המרגשות ביותר שקיבלתי הייתה מנערה שסיפרה לי שחבר שלה התאבד, ילד בן 16, וכל הילדים לא ידעו מה לעשות. הם לא ידעו איך להתנהג, אבל יותר מזה, הם כל כך חששו שאולי ישנם חברים נוספים שנמצאים במצוקה ועלולים להתאבד, שהם זעקו לעזרה. הם פנו אליי ואמר, "תבקשי ממשרד החינוך שייתן איזושהי הנחיה שיאתרו ילדים במצוקה". לכן, כשאת באה ומדברת על פסיכולוגים, הרי בוודאי שאין לי על כך ויכוח ואני יודעת שאת מתמצאת בנושא, אבל אני מדברת על משהו הרבה יותר פשוט, אני מדברת על כך שאנשים שבאים במגע, ואני מדברת על המורים, כן, וגם על המזכירות, לפעמים מזכירות קשורות יותר לילדים מאשר המורים, לדאבוני הרב, שכל אלה יידעו לאתר אותות מצוקה. יש היום אותות מצוקה שכולנו יודעים שבספרות המקצועית הם אותות ידועים, רזון, חוסר תיאבון, הרצון לשינה, מצב רוח לא טוב ועוד ועוד. אם יידעו לאתר את האותות האלה, המורים, אז נוכל למנוע הרבה מאוד התאבדויות וזו הבקשה שלנו.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

וגם לשפר את רווחתם של התלמידים ללא קשר להתאבדות.

יעל גרמן (יש עתיד):

כמו שאמרת.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

תודה רבה. אנחנו מתקרבים לסוף הישיבה, אני רוצה לתת רשות דיבור לנציגת פורום ועדי ההורים היישוביים, גברת טלי, ממועצת חוף אשקלון.

טלי דאואן קטן:

שלום, אני מתנצלת שאיחרתי ולא שמעתי את תחילת הדיון, אבל בין הדברים שכן שמעתי לא שמעתי את הנושא של מעורבות הורית. איפה נמצאים פה ההורים כחלק מהמכלול הזה של הגורמים שאמורים לטפל? אמנם אי אפשר לפתור את כל הבעיה, אבל כן לטפל בבעיה. בעיניי ומתוך השנה וחצי האחרונות שאני לומדת ומטפלת בנושא הספציפי הזה בפורום ועדי ההורים היישוביים, הדבר שהכי משמעותי הוא שיתוף של בני הנוער והילדים עצמם. לדבר איתם על הנושא, כי הם אלה שידועים הכי טוב לראות מתי החבר שלהם מבואס, עצוב או מכונס בעצמו ואותם צריך לשתף. לא לפחד לדבר איתם על זה. הפחד הזה של לא לדבר גם אם קרה מקרה בבית הספר, הרבה פעמים אנחנו לא מדברים בתוך בית הספר, כדי שחש וחלילה לא - - - צריך לדבר על הגורמים שמובילים לזה, שאחד מהם הוא הנושא של פגיעות מיניות, שגם בזה אנחנו לא מטפלים מספיק טוב ולא ערים לנושא ומציפים אותו הלאה, כי אם לא נדבר אולי זה לא קיים, אבל אלה לא המקרים שלנו היום. אנחנו חייבים להציף את הנושאים, את כולם.

היו"ר מנואל טרכטנברג:

מאה אחוז. תודה רבה לך טלי. אני רוצה לסכם ולפני זה אני רוצה להגיד שמה זכינו לו היום כאן באמצע הישיבה הוא בעיניי איזה מן צירוף מקרים שאני מקווה שיוביל למשהו טוב. אני מבקש מנציגי משרד החינוך להעביר מסר, זה לא בסיכום של הוועדה כי זה לא שייך לנושא, אבל אני מבקש, כיושב ראש הוועדה בפעם הזאת, להעביר מסר למשרד החינוך, אפילו למנכ"ל ולשר, שאנחנו מבקשים לתת את הדעת על המקרה שהוצג כאן, של דאוד, שחשף מקרי התעללות בבתי אבות. הוא עשה מעשה אמיץ ביותר, שירת את הציבור במדינת ישראל ובוודאי תרם, אנחנו מקווים, לרווחתם של הקשישים. אנחנו מבקשים לאמץ

אותו כמקרה, כמודל לחיקוי לאומץ אזרחי ולמעשה חינוכי ממדרגה ראשונה. זו הבקשה שהיא לא במסגרת הסיכום של הוועדה.

אני רוצה לסיים את הדברים עם הסיכום. בתום הדיון הגיעה הוועדה למסקנות הבאות. הוועדה מודה למשתתפים ואני אוסיף ואומר – שלא לסיכום – שאם אנחנו שואלים שאלות נוקבות זה רק מכיוון שאנחנו דואגים מאוד לילדים שלנו. זו דאגה משותפת, כל אחד בתפקיד שלו ואני משוכנע שאתם מבינים שהמשק הזה בין הכנסת לבין הרשויות המופקדות על זה הוא ממשק חשוב ביותר, כדי לתת ביטוי לדאגה, למעקב ולפיקוח שנדרשים בנושאים האלה.

הוועדה מודה למשתתפים. הוועדה שמחה לשמוע שוועדת הבדיקה החיצונית בנושא האובדנות תמונה על ידי משרד החינוך. הוועדה מצפה לשמוע שכתבי המינוי לוועדה ייצאו עוד לפני חג הפסח.

הוועדה קוראת למשרד החינוך לתת את השאלונים לזיהוי מצוקת תלמידים בבית הספר בקרוב. הוועדה קוראת למשרד החינוך להכשיר שומרי סף לכל מערכת החינוך. הוועדה קוראת ליישום של התכנית הקיימת למניעת אובדנות בכל מערכת החינוך. הוועדה מבקשת ממשרד החינוך לדווח לה על התקדמות היישום של אותה תכנית שדובר עליה.

הוועדה מבקשת ממשרד החינוך דיווח על, מספר הפסיכולוגים במערכת החינוך שהוכשרו לנושא. וכמה שומרי סף נוספים הכשירו הפסיכולוגים האלה. הוועדה מבקשת ממשרד החינוך לעקוב אחרי ביצוע הוראות חוזר המנכ"ל בנושא זה.

הוועדה פונה למליג להידרש לנושא האובדנות ולכלול נושא זה כחלק מהכשרת המורים, הפסיכולוגים והיועצים במערכת החינוך.

תודה רבה לכם. הוועדה הסתיימה.

הישיבה ננעלה בשעה 10:48.